



กฐินพระราชทาน ประจำปี ๒๕๖๗

วัดอุดมธานี พระอารามหลวง

ตำบลบ้านใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

วันอาทิตย์ที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๗

กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์



ปฏิทินพระราชทาน ประจำปี ๒๕๖๗
วัดอุดมธานี พระอารามหลวง
ตำบลบ้านใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก
วันอาทิตย์ที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๗

คำนำ

การทอดกฐินเป็นประเพณีที่สำคัญยิ่งประเพณีหนึ่งของชาวไทยที่นับถือพระพุทธศาสนา นับตั้งแต่พระมหากษัตริย์จนถึงสามัญชน ได้ยึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมา การทอดกฐินเชื่อกันว่ามีผลานิสงส์มากเนื่องจาก เป็นกาลทานที่มีกำหนดเวลา กล่าวคือจะทอดกฐินได้ตั้งแต่ วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ จนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ รวมเวลา ๑ เดือน วัดหนึ่ง ๆ จะรับได้ปีละ ๑ ครั้ง ทั้งพระผู้ครอง (รับ) กฐินก็ได้เจาะจงรูปใดรูปหนึ่งพระสงฆ์ทั้งหมดจะคัดเลือกพระภิกษุผู้มีความรู้ความสามารถ ให้เป็นผู้ครองกฐิน นั้น

กรมส่งเสริมการเกษตรมีเจตจำนงที่จะรักษาประเพณีอันดีงามนี้ไว้ให้ยั่งยืน จึงขอรับพระราชทาน ผ้าพระกฐิน ไปถวายพระสงฆ์ในพระอารามหลวงต่างๆ เป็นประจำทุกปี ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๒๐ เป็นต้นมา และในปีพุทธศักราช ๒๕๖๗ นี้ได้ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินถวาย ณ วัดอุดมธานี ตำบลบ้านใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก นอกจากการถวายผ้าพระกฐินพระราชทานแล้ว กรมส่งเสริมการเกษตรได้ประกอบกุศลกิจ เพิ่มเติม ได้แก่

๑. มอบเงินบริจาคบำรุงพระอารามหลวงวัดอุดมธานี
๒. มอบเงินบริจาคเพื่อการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดอุดมธานี
๓. มอบเงินบริจาคเพื่อการศึกษาโรงเรียนนายกวัฒนาร วัดอุดมธานี
๔. มอบเงินบริจาคเพื่อการศึกษาโรงเรียนนครนายกวิทยาคม
๕. มอบเงินบริจาคเพื่อการศึกษาโรงเรียนโพธิ์วัฒนพิทยา วัดหนองโพธิ์
๖. มอบเงินบริจาคเพื่อการศึกษาโรงเรียนนายกวัฒนารบ้านนา

กรมส่งเสริมการเกษตรจึงขอขอบคุณข้าราชการ ลูกจ้าง พนักงานราชการ ตลอดจนผู้มีจิตศรัทธาที่ได้ร่วมกันในงานครั้งนี้ และช่วยให้การถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน ณ วัดอุดมธานี สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

กรมส่งเสริมการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สารบัญ

กำหนดการถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน

หน้า

๕

ประกาศกรมการศาสนา เรื่อง การขอรับพระราชทานผ้าพระกฐิน
ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๖๗

๗

หนังสือ การขอรับพระราชทานผ้าพระกฐิน ประจำปี ๒๕๖๗

๘

ประวัติวัดอุดมธานี พระอารามหลวง

๑๐

ความรู้เรื่องกฐิน

๑๘

คำถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน

๒๘

ประวัติกรมส่งเสริมการเกษตร

๒๙

ทำเนียบผู้บริหาร

๓๔

กำหนดการถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน ประจำปี ๒๕๖๗ ณ วัดอุดมธานี พระอารามหลวง ตำบลบ้านใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก วันอาทิตย์ที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๗ เวลา ๑๐.๐๐ น.

- เวลา ๐๙.๐๐ น. - ผู้ร่วมพิธีพร้อมกัน ณ พระอุโบสถ วัดอุดมธานี ตำบลบ้านใหญ่
อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก
- เวลา ๑๐.๐๐ น. - ประธานในพิธีเดินทางมาถึงบริเวณหน้าพระอุโบสถ
บรรเลงเพลงมหาฤกษ์
- ประธานในพิธีเดินไปถวายความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์
โต๊ะหมู่ที่ตั้งผ้าพระกฐิน เปิดกรวยกระทงดอกไม้ รับผ้าพระกฐิน
อุ่มประคอง ยืนตรง (ดนตรีบรรเลงสรรเสริญพระบารมี)
 - ประธานเดินเข้าสู่พระอุโบสถ วางผ้าพระกฐินที่พานแว่นฟ้าหน้า
พระสงฆ์รูปที่ ๒
 - ประธานจุดธูป เทียน บูชาพระประธานประจำพระอุโบสถ
กราบ ๓ ครั้ง
 - ประธานพิธีไปที่พานแว่นฟ้า หยิบผ้าห่มพระประธานมอบให้
เจ้าหน้าที่ อุ่มประคองผ้าพระกฐิน ประนมมือหันหน้าไปทาง
พระประธานพระอุโบสถ ประธานกล่าว นะโม ๓ จบ
แล้วหันหน้าไปทางพระสงฆ์ กล่าวคำถวายผ้าพระกฐิน จบแล้ว
 - ประธานวางผ้าพระกฐินบนพานแว่นฟ้าหน้าพระสงฆ์รูปที่ ๒
ยกทั้งพานประเคนพระสงฆ์รูปที่ ๒ และประเคนเทียน
พระปาติโมกข์ แล้วกลับเข้าที่นั่งที่จัดไว้
 - พระสงฆ์กระทำพิธีอโศกนาถกรรมและลงไปครองผ้า เสร็จแล้ว
กลับขึ้นมานั่ง ณ อาสนะสงฆ์

- ประธานพิธีถวายเครื่องบวรวรพระภิกษุตั้งแต่พระสงฆ์องค์ครองเสร็จแล้ว
- ข้าราชการระดับผู้บริหาร แขกผู้มีเกียรติถวายจตุปัจจัยเครื่องไทยธรรมแด่พระสงฆ์
- ผู้อำนวยการกองคลัง ประกาศยอดเงินถวายบำรุงพระอารามโดยเสด็จพระราชกุศลให้ทราบ
- ประธานถวายใบปวารณาแด่เจ้าอาวาส
- พระสงฆ์อนุโมทนา และถวายอดิเรก
- ประธานพิธีกรวดน้ำ รับพร
- ประธานกราบลาพระประธานประจำพระอุโบสถ กราบลาพระสงฆ์
- ประธานมอบเงินบริจาคโรงเรียน และของที่ระลึก
- ประธานพิธีเดินไปถวายความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ที่โต๊ะหมู่
- เสร็จพิธี

หมายเหตุ

- ข้าราชการ แต่งกายเครื่องแบบปกติขาว
- ประชาชนทั่วไป แต่งกาย ชุดสุทาสกาล ชุดสุภาพ ชุดผ้าไทย



ประกาศกรมการศาสนา
เรื่อง การขอรับพระราชทานผ้าพระกฐิน
ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๖๗

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระมหากรุณาธิคุณ และพระบรมราชานุญาตให้กระทรวง กรม หน่วยงาน องค์กร คณะบุคคล และเอกชน ที่มีความประสงค์ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินพร้อมเครื่องบวรวรพระภิกษุเพื่อน้อมนำไปทอดถวายยังที่ชุมนุมสงฆ์ในเทศกาลกฐิน ปีพุทธศักราช ๒๕๖๗ กำหนดกฐินกาล เริ่มวันศุกร์ที่ ๑๘ ตุลาคม ตรงกับวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงวันศุกร์ที่ ๑๕ พฤศจิกายน ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ กำหนดเริ่มพระกฐินหลวง วันศุกร์ที่ ๒๕ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๖๗ ตรงกับวันแรม ๘ ค่ำ เดือน ๑๑ (พระกฐินพระราชทาน เริ่มวันเสาร์ที่ ๒๖ ตุลาคม ตรงกับวันแรม ๙ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงวันศุกร์ที่ ๑๕ พฤศจิกายน ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒)

จึงขอเชิญชวนผู้มีจิตศรัทธาที่ประสงค์จะสนองงานสถาบันพระมหากษัตริย์ ในการจรรโลงพระพุทธศาสนาให้มีความเจริญมั่นคงสืบไป สามารถขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินพร้อมเครื่องบวรวรพระภิกษุเพื่อน้อมนำไปทอดถวายพระสงฆ์ผู้จำพรรษากาลถ้วนไตรมาส พระอารามหลวงทั่วราชอาณาจักร โปรดแจ้งความจำนงค์ได้ที่กรมการศาสนา อาคารวัฒนธรรมวิศิษฐ์ ชั้น ๒ เลขที่ ๑๐ ถนนเทียมร่วมมิตร แขวงห้วยขวาง เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๑๐ ในวันและเวลาราชการ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๕ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๖๗


(นายชัยพล สุขเอี่ยม)
อธิบดีกรมการศาสนา



ที่ วธ ๐๓๐๘/ ๒๑๓๐ ๙

กรมส่งเสริมการเกษตร
เลขรับ ๑๑๕๙๕
เสนอ ๒
วันที่ ๕ มิ.ย. ๒๕๖๗

กรมการศาสนา
๑๐ ถนนเทียนร่วมมิตร
เขตห้วยขวาง กทม. ๑๐๓๑๐

๒๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินพร้อมเครื่องบริวารพระกฐิน พุทธศักราช ๒๕๖๗

เรียน อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร

อ้างถึง หนังสือกรมส่งเสริมการเกษตร ที่ กษ ๑๐๐๑/๑๕๔๑ ลงวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๖๗

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาประกาศกรมการศาสนา จำนวน ๑ ชุด

ตามหนังสือที่อ้างถึง กรมส่งเสริมการเกษตร มีความประสงค์จะขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินพร้อมเครื่องบริวารพระกฐินเพื่อนำมาทอดถวายพระสงฆ์จำพรรษากาลถ้วนไตรมาสในเทศกาลกฐิน พุทธศักราช ๒๕๖๗ ณ วัดอุดมธานี ตำบลบ้านใหญ่ อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก ในวันอาทิตย์ที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๗ เวลา ๑๐.๐๐ น. ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

กรมการศาสนาได้ทราบแล้ว และทูลเกล้าฯ ถวายรายงานผู้ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินพร้อมเครื่องบริวารพระกฐิน พุทธศักราช ๒๕๖๗ ให้ตามความประสงค์เรียบร้อยแล้ว ตามประกาศกรมการศาสนาที่แนบส่งมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

๘ ๙

(นางสาวจิตติมา สุขภักดิ์)
ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม
รักษาการแทนรองอธิบดี
ปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมการศาสนา

กองศาสนพิธี

โทร. ๐ ๒๒๐๔ ๓๗๒๒

โทรสาร ๐ ๒๒๐๒ ๙๖๓๒

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ : saraban@dra.mail.go.th



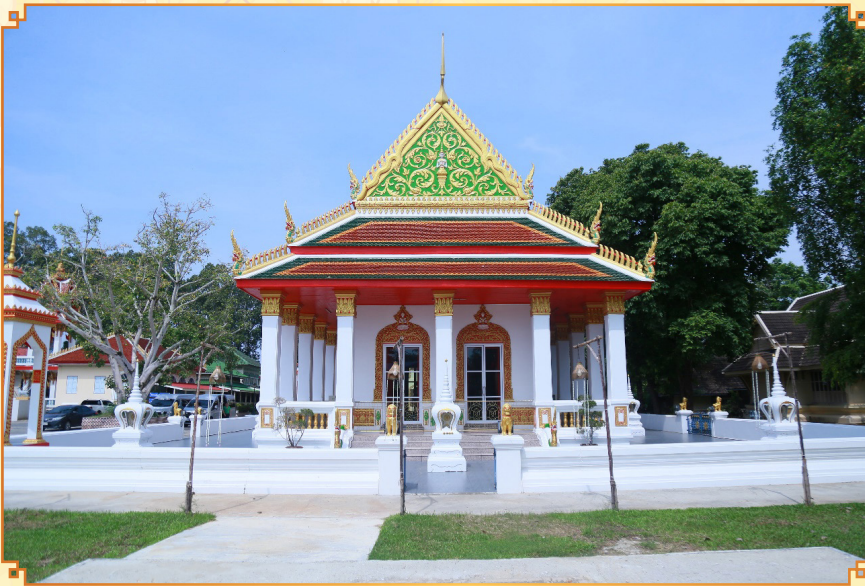
กฐินพระราชทาน

กฐินพระราชทาน คือ กฐินที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานผ้าของหลวงแก่ผู้กราบบังคมทูลขอพระราชทาน เพื่อนำไปถวายยังวัดหลวงวัดใดวัดหนึ่งนอกเหนือจาก ๑๖ วัดสำคัญที่ได้กำหนดไว้แล้ว เนื่องจากในปัจจุบันวัดหลวงมีจำนวนมากจึงเปิดโอกาสให้กระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ ตลอดจนคณะบุคคล องค์กร บริษัท ห้างร้านต่าง ๆ ที่เห็นสมควรรับพระราชทานผ้าพระกฐินไปถวายแทนพระองค์ และผู้ที่ได้รับพระราชทานผ้าพระกฐินจะเพิ่มไทยธรรมเป็นส่วนตัว โดยเสด็จพระราชกุศลตามกำลังศรัทธาด้วยก็ได้ ผู้ที่มีความประสงค์จะขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินไปถวาย ณ วัดหลวงแห่งใดแห่งหนึ่ง ผู้ที่นำจะต้องกล่าวถวายต่อหน้าหมู่สงฆ์ ณ วัดนั้นว่า “ผ้าพระกฐินพระราชทานกับทั้งผ้าอาวาสสบวรทั้งปวงนี้ ของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ มหิศรภูมิพลราชวรางกูร กิติสิริสมบูรณอดุลยเดช สยามินทราธิเบศรราชวโรดม บรมนาถบพิตร พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐอุปด้วยพระราชศรัทธา โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานให้กรมส่งเสริมการเกษตร น้อมนำมาถวายแด่พระสงฆ์ ซึ่งจำพรรษากาลด้วยไตรมาสในอาวาสวิหารนี้ ขอพระสงฆ์จงรับผ้าพระกฐินพระราชทานนี้ กระทำกฐินต์ถารกิจ ตามพระบรมพุทธานุญาตนั้นเทอญ”

ปัจจุบัน กระทรวง กรม หน่วยงานองค์กร คณะบุคคลหรือบุคคลใดมีความประสงค์จะรับพระราชทานผ้าพระกฐินไปถวาย ณ วัดหลวงใดให้ไปติดต่อที่กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมตามระเบียบ ซึ่งเท่ากับเป็นการจองกฐินไว้ก่อนนั่นเอง เมื่อจองกฐินเป็นที่เรียบร้อยแล้วจะได้รับผ้าพระกฐินพระราชทาน จากกรมการศาสนาแล้วควรถวายหลัง วันแรม ๖ ค่ำ เดือน ๑๑ หรือเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินถวายพระกฐินวันแรกแล้ว

โดยในปีพุทธศักราช ๒๕๖๗ กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้กำหนดถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน ณ วัดอุดมธานี ตำบลบ้านใหญ่ อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก โอกาสนี้ จึงขอเชิญชวนคณะผู้บริหารและข้าราชการกรมส่งเสริมการเกษตร ตลอดจนผู้มีจิตศรัทธาเข้าร่วมพิธีโดยพร้อมเพรียงกัน ในวันอาทิตย์ที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๗ ตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐ น. เป็นต้นไป

ประวัติวัดอุดมธานี พระอารามหลวง



สภาพฐานะและที่ตั้ง

วัดอุดมธานี เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ ตั้งอยู่เลขที่ 4-396 ถนนอุดมธานี ตำบลบ้านใหญ่ อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกายได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๓

วัดอุดมธานีมีเนื้อที่ ๓๖ ไร่ ๒ งาน ๑๔ ตารางวา และมีที่ธรณีสงฆ์จำนวน ๑๐ แปลง เนื้อที่ ๘๕๐ ไร่ ทิศเหนือจดแม่น้ำนครนายก ทิศใต้จดวัดดง ทิศตะวันออกจดถนนเทศบาล ทิศตะวันตกจดที่ดินเอกชน

วัดอุดมธานี เดิมชื่อ วัดอุดมรัตนาวาส เป็นวัดที่เกิดจากการรวมวัดแก้วตาที่สร้างโดยชาวเวียงจันทน์ซึ่งอพยพมาเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๓๒๐ และวัดอุดมที่สร้างโดยชาวเวียงจันทน์ซึ่งมีศรัทธาได้สร้างวัดติดกับวัดแก้วตาเรียกว่า วัดอุดม กระทั่งประมาณ พ.ศ. ๒๔๖๐ ได้รวมวัดแก้วตากับวัดอุดมเป็นวัดเดียวกัน เรียกว่า วัดอุดมรัตนาวาส แล้วสร้างพระอุโบสถหลังใหม่ขึ้น ต่อมาสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า ได้เสด็จมาตรวจการคณะสงฆ์ ทรงให้เปลี่ยนชื่อวัดเป็นวัดอุดมธานี เมื่อสร้างอุโบสถแล้วจึงนำพระประธานในโบสถ์เก่ามาประดิษฐานเป็นพระประธานเป็นพระพุทธรูปสมัยสุโขทัย หน้าตักกว้างประมาณ ๒๖ นิ้ว และต่อมาได้ถูกโจรกรรมไปใน พ.ศ. ๒๕๐๙ ทางวัดได้ขวนขวายขอความอุปถัมภ์จากนายฟุ้ง อันเจริญ นายช่างหล่อพระบ้านช้างวัดอัมรินทร์ กรุงเทพมหานคร ให้หาพระประธานแทนองค์เก่าที่ถูกโจรกรรมไป นายช่างได้ติดต่อลูกสาวหมอมิซึ่งรับเป็นเจ้าภาพสร้างพระประธานถวายวัดอุดมธานี

ใน พ.ศ. ๒๕๔๒ วัดอุดมธานีได้รับการยกฐานะจากวัดราษฎร์เป็นพระอารามหลวงในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒



ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ และสิ่งสำคัญภายในวัด

๑. พระอุโบสถ

๑.๑ พระอุโบสถเก่า (วัดแก้วตา)

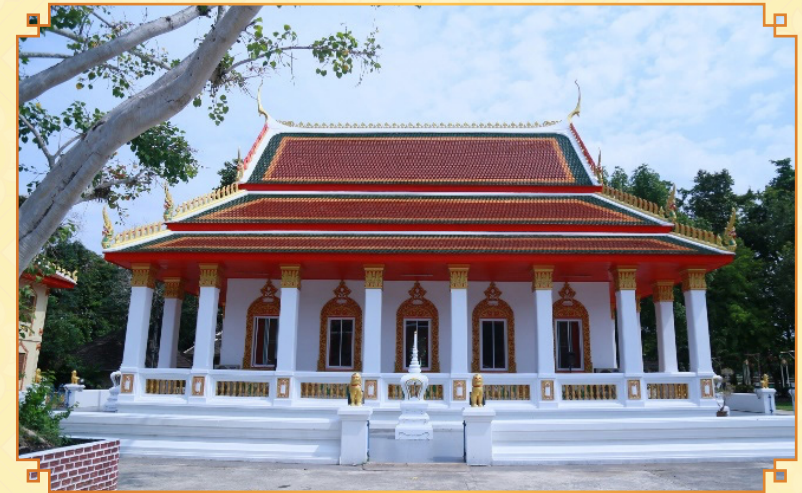


ตามประวัติวัดอุดมธณานิ สรุปได้ว่า ชาวเวียงจันทน์อพยพมาตั้งรกรากเมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๐ และได้สร้างวัดแก้วตา (<https://www.facebook.com/watudo-mthani/>) ช่วงเวลานั้นพ้องกับที่มีการกวาดต้อนชาวลาวเข้ามาในรัชกาลสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี (พระราชพงสาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม ๒, กรมศิลปากร, ๒๕๓๕, หน้า ๒๒๒) สำหรับจิตรกรรมฝาผนัง (ทางอีสานเรียก “ฮูปแต้ม”)

พระพุทธรูปประธานในอุโบสถเก่า พระพุทธรองค์ในพระอิริยาบถประทับนั่งขัดสมาธิราบ พระหัตถ์ทั้งสองแสดงปางมารวิชัย รูปแบบของพระพุทธรูปนิยมมากในรัชกาลที่ ๓ เช่น นอกจากพระพักตร์คล้ายรูปหุ่นแล้ว ในรัชกาลนั้นยังมีความนิยมสร้างพระพุทธรูปโดยห่มจีวรมีลายดอกด้วย อย่างไรก็ตามมีความเป็นไปได้ว่าพระพุทธรูปประธานองค์นี้เป็นงานหล่อจำลองมาในภายหลัง เพราะพระพุทธรูปลักษณะนี้เป็นที่นิยมหล่อจำลองในปัจจุบัน ทำนองเดียวกันความนิยมหล่อจำลองพระพุทธรูปแบบล้าน

นาและพระพุทธรูปแบบสุโขทัยซึ่งมีประดิษฐานทั้งในวิหารหลวงและในพระอุโบสถ

๑.๒ พระอุโบสถหลังใหม่



ประวัติของวัดระบุว่าพระอุโบสถหลังใหม่ สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๖๓ ทางวัดจึงได้พระราชทานวิสุงคามสีมา ปัจจุบันพระอุโบสถอยู่ในสภาพดี คงเพราะผ่านการปฏิสังขรณ์ซึ่งมีงานปรับปรุงมาบ้างไม่มากก็น้อย ซ่อฟ้า ใบระกา เรียกรวมว่ากรอบหน้าบรรพ (มีที่เขียนว่า “หน้าบัน”) รวมทั้งที่ประดับปลายกรอบหน้าบรรพ และที่ประดับมุมลดหลั่นของชายคาด้วย ซึ่งทางภาคกลางเรียกว่า “หางหงส์” แต่ที่พระอุโบสถของวัดนี้กลับทำให้เป็นรูป “หัวพญานาค” ซึ่งเป็นแบบแผนนิยมในศิลปะล้านช้าง (ศิลปะสองฝั่งโขง ทั้งอดีตและปัจจุบัน) ลวดลายประดับหน้าบรรพและหัวเสาพะไลของพระอุโบสถ บ่งชี้ลักษณะของลายไม้ประดิษฐ์อย่างฝรั่ง เป็นงานประดับที่นิยมอยู่ในศิลปะสองฝั่งโขง คือพระอุโบสถบางแห่งในเวียงจันทน์และในอีสาน เช่น จังหวัดอุบลราชธานี การติดตามที่มาของลายประเภนี้ พบว่าทำกันทางฝั่งลาวเชื่อว่าเป็นฝีมือช่างชาวลาวอพยพจากเวียดนาม ลายทำนองฝรั่งดังกล่าวนี้พบว่ามีอยู่ฝั่งไทยด้วย รวมทั้งที่สืบทอดมาจากชาวลาวย้ายถิ่นฐาน เช่น ที่มาตั้งรกรากเป็นชุมชนที่สร้างวัดนี้

ภายในพระอุโบสถ พระพุทธรูปพิมพ์สุโขทัยหมวดใหญ่เป็นประธานผนังทั้ง ๔ ด้านทาสีแดงชาดเป็นพื้นหลังของภาพพุทธประวัติปางสำคัญที่ผนังระหว่างช่องหน้าต่าง

นอกจากภาพพุทธประวัติวาดในแบบประเพณีไทยใหม่ (สืบเนื่องจากภาพเขียนของเหม เวชกร ครูช่างผู้ล่วงลับ) ได้ภาพดังกล่าวยังมีภาพเหตุการณ์สำคัญในบ้านเมือง เป็นภาพขนาดเล็กกว่าวาดด้วยรูปแบบตามสมัยนิยมปัจจุบัน

๒. ประตูล้อม ทางเข้าวัดมีประตูล้อม “ทางคฤห์ (ทรงจั่ว)” สร้างคราวฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี พุทธศักราช ๒๕๓๙ พระราชพิธีกาญจนาภิเษก พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เช่นเดียวกับประตูล้อมที่สร้างขึ้นตามวัดต่าง ๆ ในวโรกาสสำคัญครั้งนั้น ซึ่งมีรูปแบบต่าง ๆ กันตามความคิดและฝีมือช่าง โดยมีหลักการใหญ่คือประยุกต์แบบอย่างไทยทั้งรูปทรง สี และลวดลายประดับ นับเป็นช่วงเวลาของนวัตกรรมด้านรูปแบบแนวใหม่ที่หลากหลายของประตูล้อมของวัด โดยที่ยังก่อสร้างพัฒนาแบบอย่างมาในปัจจุบันด้วย

๓. พระเจดีย์วิหาร สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๒ บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ เมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒ พระวิหารจัตุรมุข สันหลังคาที่ตัดกันตั้งตอขึ้นไปด้วยสลู (เจดีย์) ทรงระฆัง ซึ่งภายในประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ จากประเทศศรีลังกา หน้าบรรพของพระวิหารประดิษฐานตราพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ (๕ ธันวาคม ๒๕๔๒) พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รูปแบบและการประดับลวดลายทองของพระวิหาร คือแบบอย่างและลักษณะที่นิยมของทางภาคกลางทุกประการ รวมทั้งการทำปลายกรอบขุ้มด้วยลักษณะที่เรียกว่า “ลายหงส์” อย่างทางภาคกลาง ซึ่งงานช่างส่วนนี้ของชาวสองฝั่งโขง ปลายกรอบขุ้มทำเป็นรูป “หัวพญานาค”

พระพุทธรูปประธานภายในพระวิหาร “หลวงพ่พุทธสัมฤทธิ์ สิทธิโชค นครนายกอภิขุณีย์ (หลวงพ่สำเร็จ)” เป็นพระทองสัมฤทธิ์ ขนาดหน้าตักกว้าง ๕ ศอก ๙ นิ้ว ในพระอิริยาบถประทับนั่งขัดสมาธิราบ พระหัตถ์ทั้งสองแสดงปางสมาธิ (สร้างขึ้นใหม่จากเค้าของพระพุทธรูปแบบสุโขทัย) อนึ่ง พระพุทธรูปในสมัยสุโขทัย ปางสมาธิพบได้มากกว่าปางมารวิชัย

พระพุทธรูปภายในพระวิหาร พระพุทธรูปค้ำในพระอิริยาบถประทับนั่งขัดสมาธิเพชร พระหัตถ์ทั้งสองแสดงปางมารวิชัย จารึกที่ฐานระบุงการสร้างขึ้นใหม่ โดยจำลองรูปแบบจาก “พระพุทธรูปเชียงแสน”

อนึ่ง ปัจจุบันแม้ยังนิยมเรียกกันตามความคุ้นเคยว่า “พระพุทธรูปศิลปะเชียงแสน” แต่นักวิชาการก็พอใจที่จะเรียกตามข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีโดยเปลี่ยนจาก “เชียงแสน” เป็นล้านนา คือเรียกว่า “พระพุทธรูปศิลปะล้านนา” รอยพระพุทธรูปบาทจำลอง สลักจากหินโบราณจากเมืองพุกามประเทศพม่าจึงได้เข้าใจได้ว่า หินสมัยโบราณจากพุกาม สลักขึ้นเมื่อไม่นานมานี้เพราะพิจารณาได้จากลวดลายที่ประดับเหนือนิ้วพระบาทพระพุทธรูป ซึ่งเป็นลวดลายแนวใหม่

๔. วิหารพระประจำวัน สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๗

๕. หอระฆัง สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๐

๖. ศาลาการเปรียญ สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๕

๗. ศาลาธรรมสังเวช ชุนกิ ศิลาทอง สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๑

๘. อาคารอนุสาวรีย์ตระกูลพาณิชนทร สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๗๓ ปัจจุบันใช้เป็นอาคารสำนักงานวัดอุดมธานี

๙. เมรุ

๑๐. หมุกุณิสงฆ์

๑๑. ศาลาปฏิบัติธรรมหัตถานันท์ สร้างเมื่อ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๘

๑๒. ศาลาท่าน้ำ

๑๓. ห้องสมุดราชวรนายก-บุญช่วย ทรัพย์สิน

๑๔. อาคารเรียนพระปริยัติธรรมและสามัญศึกษา สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๗ เป็นอาคารตึก ๒ ชั้น มุงกระเบื้องเคลือบสียังมีสภาพมั่นคงแข็งแรง เปิดสอนเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๔

๑๕. ลานปฏิบัติธรรม



ลำดับเจ้าอาวาส

เจ้าอาวาสวัดอุดมธานีเท่าที่หลักฐานปรากฏ มีดังนี้

๑. พระญาณนายก (ปลื้ม จนโทภาโส) พ.ศ. ๒๔๕๗ - ๒๔๘๗

๒. พระธรรมวรนายก (สมบุญ จันทโก ป.ธ.๖) พ.ศ. ๒๔๘๗ - ๒๕๒๙

๓. พระเทพวรนายก (เกตุ สิริวิฑฒโน ป.ธ.๔) พ.ศ. ๒๕๒๙ - ๒๕๕๐

๔. พระราชวรนายก (สำรวม ปิธโม ป.ธ.๖, MA.) พ.ศ. ๒๕๕๒ - ๒๕๕๔

๕. พระอุดมวชิรนายก (ประทวน สุขวฑฺฒโน ป.ธ.๔, น.ธ.เอก, พ.ธ.ม.)

พ.ศ. ๒๕๕๔ - ปัจจุบัน

ประวัติเจ้าอาวาสวัดอุดมธานี



พระอุดมวชิรนายก (ประทวน สุขวฑฺฒโน ป.ธ.๔, น.ธ.เอก, พ.ธ.ม.)
นามเดิม ประทวน สวัสดิ์อนันท์ เกิดเมื่อวันศุกร์ที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๑๐

• การปกครอง

- รองเจ้าอาวาสวัดโพธิ์งาม
- เจ้าอาวาสวัดโพธิ์งาม

- เจ้าคณะตำบลหินตั้ง จังหวัดนครนายก
- รองเจ้าคณะอำเภอเมืองนครนายก
- เจ้าคณะอำเภอเมืองนครนายก
- เจ้าอาวาสวัดอุดมธานี พระอารามหลวง
- เลขาธิการเจ้าคณะจังหวัดนครนายก

• สมณศักดิ์

- ๒๕๕๐ พระครูสัญญาบัตรเจ้าคณะชั้นโท
- ๒๕๕๑ พระครูสัญญาบัตรรองเจ้าคณะอำเภอชั้นโท
- ๒๕๕๓ พระครูสัญญาบัตรเจ้าคณะอำเภอชั้นโท
- ๒๕๕๖ พระครูสัญญาบัตรเจ้าอาวาสพระอารามหลวงชั้นเอก
- ๒๕๖๗ พระราชาคณะชั้นสามัญเปรียญ

วัดกับงานด้านการศึกษา

1. โรงเรียนพระปริยัติธรรม

วัดอุดมธานีได้มีส่วนช่วยเหลือและสงเคราะห์ด้านการศึกษาแก่ชุมชนโดยรอบวัด โดยได้ก่อตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม สำนักเรียนวัดอุดมธานี จังหวัดนครนายก เปิดสอนนักธรรมชั้นตรี โท เอก ประจำตำบลคณะสงฆ์บ้านใหญ่ ๖ วัด คือวัดอุดมธานี วัดใหญ่ทักษิณาราม วัดโพธิ์ไทร วัดรังษีโสภณ วัดบึงกระเบา และวัดดง และสอนบาลี ประโยค ๑-๒, ประโยค ป.ธ.๓-๔ ของคณะสงฆ์จังหวัดนครนายก ทั้ง ๔ อำเภอ คือ อำเภอเมืองนครนายก อำเภอบ้านนา อำเภอองครักษ์ และอำเภอปากพลี

๒. โรงเรียนนายกัณณการ วัดอุดมธานี

วัดอุดมธานียังได้ก่อตั้งโรงเรียนนายกัณณการ วัดอุดมธานี ขึ้นเมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๗๗ โดยปัจจุบันมีพระครูปริยัติโพธิสุนทรเป็นผู้รับใบอนุญาต พลตรี สมนึก เนติ เป็นผู้จัดการ นายวิชัย ศุภอักษร เป็นผู้อำนวยการ ปัจจุบันเปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นปฐมวัยถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๖ มีนักเรียนจำนวน ๒๓๗ คน มีครูจำนวน ๑๙ คน ธุรการ ๑ คน แม่ครัว ๑ คน และนักร้อง ๑ คน

ความรู้เรื่อง “กฐิน”



๑. ความหมายของคำ

- ๑.๑ คำว่า “กฐิน” มีความหมายเกี่ยวข้องกันถึง ๔ ประการ คือ
 - เป็นชื่อของกรอบไม้ อันเป็นแม่แบบสำหรับทำจีวร ซึ่งเรียกว่า สะติง ก็ได้
 - เป็นชื่อของผ้า ที่ถวายแก่สงฆ์เพื่อทำจีวร ตามแบบหรือกรอบไม้นั้น
 - เป็นชื่อของบุญกิริยา คือการทำบุญในการถวายผ้ากฐินเพื่อให้สงฆ์ทำจีวร
 - เป็นชื่อของสังฆกรรม คือกิจกรรมของสงฆ์ที่ต้องมีการสวดประกาศขอรับความเห็นชอบจากที่ประชุมสงฆ์ในการมอบผ้ากฐินให้แก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง

กฐินที่เป็นชื่อของกรอบไม้

กรอบไม้แม่แบบสำหรับทำจีวร ซึ่งเรียกว่า สะติง ก็ได้ นั้น เนื่องจากในพุทธกาล การทำจีวรให้มีรูปลักษณะตามที่กำหนดกระทำได้ยาก จึงต้องทำกรอบไม้สำเร็จรูปไว้เพื่อเป็นอุปกรณ์สำคัญในการทำเป็นผ้าห่ม หรือผ้าห่มซ้อนที่เรียกว่า จีวร เป็นชื่อรวมของผ้าผืนใดผืนหนึ่งก็ได้ ในภาษาไทยนิยมเรียกว่า สบง ผ้าห่มว่า จีวร ผ้าห่มซ้อนกันว่า สังฆาฏิ การทำผ้าโดยอาศัยแม่แบบเช่นนี้ คือ ทาบผ้าลงไปกับแม่แบบแล้ว ตัด เย็บ ย้อม ทำให้เสร็จในวันนั้นด้วยความสามัคคีของสงฆ์ เป็นการร่วมแรงร่วมใจกันทำกิจที่เกิดขึ้นและเมื่อทำเสร็จหรือพ้นกำหนดกาลแล้ว แม่แบบหรือกฐินนั้นก็รื้อเก็บไว้ในการทำผ้านั้นอีกในปีต่อๆ ไปการรื้อแบบไม้นี้เรียกว่า เตะะ คำว่ากฐินเตะะหรือเตะะกฐิน จึงหมายถึง การรื้อไม้แม่แบบเพื่อเก็บไว้ใช้ในโอกาสหน้า

กฐินที่เป็นชื่อของผ้า

หมายถึงผ้าที่ถวายให้เป็นกฐินภายในกำหนดกาล ๑ เดือน นับตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ผ้าที่ถวายนั้น จะเป็นผ้าใหม่หรือผ้าเทียมใหม่ เช่น ผ้าพอกเสื่อหรือเก่า หรือผ้าบังสุกุล คือผ้าที่เขาทิ้งแล้วและเป็นผ้าเปื้อนฝุ่นหรือผ้าตกตามร้านก็ได้ ผู้ถวายจะเป็นคฤหัสถ์ก็ได้ เป็นภิกษุหรือสามเณรก็ได้ ถวายแก่สงฆ์แล้วก็เป็นอันใช้ได้

กฐินที่เป็นชื่อของบุญกิริยา

คือ การถวายผ้ากฐินเป็นทานแก่สงฆ์ผู้จำพรรษาอยู่ในวัดใดวัดหนึ่งครบ ๓ เดือนเพื่อสงเคราะห์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ ให้มีผ้าห่มหรือผ้าห่มใหม่ จะได้ใช้สลับเปลี่ยนของเก่าที่ขาดหรือชำรุด การทำบุญถวายผ้ากฐินหรือที่เรียกว่าทอดกฐิน คือ ทอดหรือกางผ้าลงไปแล้วกล่าวคำถวายในท่ามกลางสงฆ์ เรียกได้ว่าเป็น กาลทาน คือ การถวายทานที่ทำได้เฉพาะกาล 1 เดือน ดังกล่าวในกฐินที่เป็นชื่อของผ้า ถวายก่อนหน้านั้นหรือหลังจากนั้นไม่เป็นกฐิน ท่านจึงถือว่าโอกาสทำได้ยาก

กฐินที่เป็นชื่อของสังฆกรรม

คือ กิจกรรมของสงฆ์ที่จะต้องมีการสวดประกาศขอรับความเห็นชอบจากที่ประชุมสงฆ์ ในการมอบผ้ากฐินให้แก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง เมื่อทำจิ้วรสำเร็จด้วยความร่วมมือของภิกษุทั้งหลาย ก็จะได้เป็นโอกาสให้ได้ช่วยกันทำจิ้วรของภิกษุรูปอื่นขยายเวลาทำจิ้วรได้อีก ๔ เดือน ทั้งนี้เพราะในสมัยพุทธกาล การหาผ้าทำจิ้วรทำได้โดยยาก ไม่ทรงอนุญาตให้เก็บสะสมผ้าไว้เกิน ๑๐ วัน แต่เมื่อได้ช่วยกันทำสังฆกรรมเรื่องกฐินแล้ว อนุญาตให้แสวงหาผ้าและเก็บผ้าไว้ทำจิ้วรได้จนตลอดฤดูหนาวคือจนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๔

ข้อความดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าความหมายของคำว่า กฐิน ที่ความหมายเกี่ยวข้องกันทั้ง ๔ ประการ เมื่อสงฆ์ทำสังฆกรรมเรื่องกฐินแล้ว และประชุมอนุโมทนา กฐิน คือ แสดงความพอใจว่าได้กรานกฐิน เสร็จแล้วเป็นอันเสร็จพิธี

๑.๑ คำว่า กรานกฐิน คือการลาดหรือทาผ้าลงไปกับกรอบไม้แม่แบบ เพื่อ ตัดเย็บ ย้อม ทำเป็นจิ้วรผืนใด ผืนหนึ่ง

๑.๒ คำว่า จองกฐิน คือการแสดงความจริงเป็นลายลักษณ์อักษร หรือด้วยวาจาต่อทางวัดว่าจะนำกฐินมาถวาย เมื่อนั้น เมื่อนี้ แล้วแต่จะตกลงกัน แต่ต้องภายในเวลา ๓ เดือน ตามที่กำหนดในพระวินัย

๑.๓ คำว่า อปโลกน์กฐิน หมายถึงการที่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งเสนอขึ้นในที่ประชุมสงฆ์ถามความเห็นชอบว่าควรมีการกรานกฐินหรือไม่ เมื่อเห็นชอบร่วมกันแล้ว จึงหารือกันต่อไปว่าผ้าที่ทำเสร็จแล้วควรถวายแก่ภิกษุรูปใด การปรึกษาหารือการเสนอความเห็นเช่นนี้ เรียกว่า อปโลกน์ (อ่านว่า อะ-ปะ-โลก) หมายถึงการช่วยกันมองดูว่า จะสมควรอย่างไรเพียงเท่านั้นยังใช้ไม่ได้ เมื่ออปโลกน์เสร็จแล้วต้องสวดประกาศเป็นการสงฆ์ จึงนับเป็นสังฆกรรมเรื่องกฐินดังกล่าวไว้แล้วในตอนต้น

ในปัจจุบัน มีผู้ถวายกฐินมากขึ้น มีผู้สามารถตัดเย็บย้อมผ้าที่ทำจิ้วรได้แพร่หลายขึ้น การใช้ไม้แม่แบบอย่างเก่าจึงเลิกไป เพียงแต่รักษาชื่อและประเพณีไว้ โดยไม่ต้องใช้กรอบไม้แม่แบบเพียงถวายผ้าขาวให้ตัดเย็บย้อมให้เสร็จในวันนั้น หรืออีกอย่างหนึ่งนำผ้าสำเร็จรูปมาถวาย ก็เรียกว่าถวายผ้ากฐินเหมือนกัน และเนื่องจากยังมีประเพณีนิยมถวายกฐินกันแพร่หลายไปทั่วประเทศไทย จึงนับว่าประเพณีนิยมในการ

บำเพ็ญกุศลเรื่องกฐินนี้ ยังเป็นสาธารณประโยชน์ร่วมไปกับการบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอารามไปในขณะเดียวกัน

๒. ตำนาน

ครั้งพุทธกาลมีเรื่องเล่าว่าไว้ในคัมภีร์พระวินัยปิฎกกฐินขันธกะ ว่าครั้งหนึ่ง ภิกษุชาวเมืองปาฐาประมาณ ๓๐ รูป ถือธุดงค์ตัวอย่างยิ่งยวดมีความประสงค์จะเฝ้าพระพุทธเจ้าซึ่งขณะนั้นประทับอยู่ ณ กรุงสาวัตถี แคว้นโกศล จึงพากันเดินทางมุ่งหน้าไปยังเมืองนั้น พอถึงเมืองสาเกตซึ่งอยู่ห่างจากกรุงสาวัตถีประมาณ ๖ โยชน์ ก็เป็นวันเข้าพรรษาพอดีเดินทางต่อไปมิได้ต้องจำพรรษาอยู่เมืองสาเกต ตามพระวินัยบัญญัติ ขณะที่จำพรรษาอยู่ ณ เมืองสาเกต เกิดความร้อนรนอยากเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าเป็นกำลัง ดังนั้นพ้อออกพรรษาปวารณาแล้วก็รีบเดินทาง แต่ระยะนั้นมีฝนตกมาก หนทางที่เดินชุ่มไปด้วยน้ำเป็นโคลนตมต้องบุกต้องลุยมาจนกระทั่งถึงกรุงสาวัตถี ได้เข้าเฝ้าสมความประสงค์ พระพุทธเจ้าจึงมีปฏิสันถารกับพระภิกษุเหล่านั้นถึงเรื่องการจำพรรษาอยู่ ณ เมืองสาเกต และการเดินทาง ภิกษุเหล่านั้นจึงกราบทูลถึงความตั้งใจ ความร้อนรน กระวนกระวายและการเดินทางที่ลำบากให้ทรงทราบทุกประการ

พระพุทธเจ้าทรงทราบและเห็นความลำบากของภิกษุ จึงยกเป็นเหตุและมีพระพุทธานุญาตให้พระภิกษุผู้จำพรรษาครบถ้วนไตรมาสแล้วกรานกฐินได้และเมื่อกรานกฐินแล้ว จะได้รับอนิสงส์บางข้อตามพระวินัยดังกล่าวไป

๓. ข้อกำหนดเกี่ยวกับกฐิน

ข้อกำหนดเกี่ยวกับกฐินมีดังต่อไปนี้

๓.๑ จำนวนพระสงฆ์ในวัดที่จะทอดกฐินได้ ถ้ากล่าวตามหลักฐานในพระไตรปิฎก (เล่ม ๕ หน้า ๒๕๘) ซึ่งเป็นพุทธภาษิตกล่าวว่า สงฆ์ ๔ รูป ทำกรรมได้ทุกอย่างเว้นการปวารณา คือ การอนุญาตให้กล่าวตักเตือนได้ การอุปสมบท และการสวดถอนจากอาบัติบางประการ (อพัทาน) จึงหมายถึงว่าจำนวนพระสงฆ์ในวัดที่ทอดกฐินได้จะต้องมีตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป แต่หนังสืออธิบายชั้นหลังที่เรียกว่าอรรถกถา กล่าวว่า ต้อง ๕ รูปขึ้นไป เมื่อหนังสืออธิบายชั้นหลังขัดแย้งพระไตรปิฎกให้ยึดพระไตรปิฎกเป็นหลักสำคัญ

๓.๒ คุณสมบัติของพระสงฆ์ที่มีสิทธิรับกฐิน คือ พระสงฆ์ที่จำพรรษาในวัดนั้นครบ ๓ เดือน ปัญหาที่เกิดขึ้น มีอยู่ว่าจะนำสงฆ์วัดอื่นมาสมทบ จะใช้ได้หรือไม่ ตอบว่าถ้าพระสงฆ์วัดที่จะทอดกฐินนั้นมีจำนวนครบ ๔ รูปแล้ว จะนำพระสงฆ์ที่อื่นมาสมทบก็สมทบได้ แต่อำนาจสิทธิไม่ได้ ผู้มีสิทธิเฉพาะผู้จำพรรษารับ ๓ เดือน ในวัดนั้นเท่านั้น การนำพระภิกษุมารจากวัดอื่นคงมีสิทธิเฉพาะที่ทายกจะถวายอะไรเป็นพิเศษเท่านั้น ไม่มีสิทธิในการออกเสียงเรื่องถวายผ้าแก่ภิกษุรูปนั้น รูปนี้

๓.๓ กำหนดกาลที่จะทอดกฐินได้ ได้กล่าวไว้แล้วเบื้องต้นว่าการทอดกฐินนั้นทำได้ภายในเวลาจำกัด คือตั้งแต่ วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ จนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ก่อนหน้านั้นหรือหลังจากนั้นไม่นับเป็นกฐิน

๓.๔ ข้อควรทราบเกี่ยวกับกฐินไม่เป็นอันทอดหรือโมฆะ เรื่องนี้สำคัญมากควรทราบทั้งผู้ทอดและทั้งฝ่ายพระสงฆ์ผู้รับเพราะเป็นเรื่องทางพระวินัย (วินัยปิฎก เล่ม ๕ หน้า ๑๓๗) คือมักจะมีพระในวัดเที่ยวขอโดยตรงหรือโดยอ้อม ด้วยวาจาบ้าง ด้วยหนังสือบ้าง เชิญชวนให้ไปทอดกฐินในวัดของตน การทำเช่นนั้นผิดพระวินัยกฐินไม่อันกรานนับเป็นโมฆะ ทอดก็ไม่เป็นอันทอด พระผู้รับก็ไม่ได้รับอนิสสัจจควรระมัดระวังทำให้ถูกต้องและแนะนำผู้เข้าใจผิดปฏิบัติผิดให้ทำให้ถูกต้องเรียบร้อย

๔. ประเภทของกฐิน

การทอดกฐินที่ปฏิบัติกันมาในประเทศไทย ตามหลักฐานที่ปรากฏ นับตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีตราบเท่าถึงปัจจุบัน แยกประเภทใหญ่ๆ ได้ดังนี้

*กฐินหลวง

*กฐินราษฎร์

กฐินหลวง

มีประวัติว่า เมื่อพระพุทธศาสนาได้แพร่หลายเข้ามาในประเทศไทย และประเทศไทย และประชาชนคนไทยที่ตั้งหลักแหล่ง อยู่บนผืนแผ่นดินไทยได้ยอมรับนับถือพระพุทธศาสนา ว่าเป็นศาสนาประจำชาติแล้วการทอดกฐินก็ได้กลายเป็นประเพณีของบ้านเมืองมาโดยลำดับ พระเจ้าแผ่นดิน ผู้ปกครองบ้านเมืองทรงรับเรื่องกฐินขึ้นเป็นพระราชพิธีอย่างหนึ่งซึ่งทรงบำเพ็ญเป็นการประจำ เมื่อถึงเทศกาลทอดกฐิน

การที่พระเจ้าแผ่นดินทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเกี่ยวกับกฐินเป็นพระราชพิธีดังกล่าวนี้เป็นเหตุให้เรียกกันว่ากฐินหลวง

กฐินหลวงต้องเป็นกฐินที่ถวายพระอารามหลวง ส่วนกฐินพระเจ้าแผ่นดินถวายวัดราษฎร์ เรียกกันว่าพระกฐินต้น

แต่สมัยต่อมา เรื่องของกฐินหลวงได้เปลี่ยนไปตามสภาพการณ์ของบ้านเมือง เช่น ประชาชนมีศรัทธาเจริญรอยตามพระราชศรัทธาของพระเจ้าแผ่นดินได้รับพระมหากรุณาธิคุณให้ถวายผ้าพระกฐินได้ตามสมควรแก่ฐานะ เป็นต้น เป็นเหตุให้แบ่งแยกกฐินหลวงออกเป็นประเภท ดังที่ปรากฏในปัจจุบัน ดังนี้

๑. กฐินที่กำหนดเป็นพระราชพิธี กฐินดังกล่าวนี้ พระเจ้าแผ่นดินเสด็จพระราชดำเนินไปถวายผ้าพระกฐินด้วยพระองค์เองเป็นประจำ ณ วัดสำคัญ ๆ ซึ่งทางราชการกำหนดขึ้น มีหมายกำหนดการเสด็จพระราชดำเนินไว้อย่างเรียบร้อย นำไปถวายยังพระอารามหลวงสำคัญ จำนวน ๑๖ พระอารามหลวง ทั้งในกรุงเทพมหานคร และส่วนภูมิภาค มีดังนี้

๑. วัดบวรนิเวศวิหาร	กรุงเทพมหานคร
๒. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม	กรุงเทพมหานคร
๓. วัดอรุณราชวราราม	กรุงเทพมหานคร
๔. วัดราชโอรสาราม	กรุงเทพมหานคร
๕. วัดสุทัศนเทพวราราม	กรุงเทพมหานคร
๖. วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม	กรุงเทพมหานคร
๗. วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม	กรุงเทพมหานคร
๘. วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม	กรุงเทพมหานคร
๙. วัดราชาธิวาส	กรุงเทพมหานคร
๑๐. วัดมกุฏกษัตริยาราม	กรุงเทพมหานคร
๑๑. วัดเทพศิรินทราวาส	กรุงเทพมหานคร
๑๒. วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์	กรุงเทพมหานคร
๑๓. วัดพระปฐมเจดีย์	จังหวัดนครปฐม

- | | |
|--------------------------|------------------------|
| ๑๔. วัดนิเวศธรรมประวัติ | จังหวัดพระนครศรีอยุธยา |
| ๑๕. วัดสุวรรณดาราราม | จังหวัดพระนครศรีอยุธยา |
| ๑๖. วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ | จังหวัดพิษณุโลก |

๒. กฐินต้น กฐินดังกล่าวนี้เกิดขึ้นเพราะพระเจ้าแผ่นดินเสด็จพระราชดำเนินไปถวายผ้าพระกฐิน ณ วัดที่มีวัดหลวง และมีได้เสด็จไปอย่างเป็นทางการหรืออย่างเป็นพระราชพิธี แต่เป็นการบำเพ็ญพระราชกุศลส่วนพระองค์กฐินส่วนพระองค์ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ภายหลังที่ได้มีการเสด็จประพาสหัวเมืองต่างๆ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๗ เสด็จประพาสครั้งนั้นโปรดให้จัดให้ง่ายกว่าการเสด็จประพาสเพื่อสำราญพระราชอิริยาบถอย่างสามัญคือ โปรดไม่ให้มีท้องที่ตราสั่งหัวเมืองให้จัดทำที่ประทับแรม ณ ที่ใดๆ พอพระราชหฤทัยจะประทับที่ไหนก็ประทับที่นั่น บางคราวก็ทรงเรือเล็กหรือเสด็จรถไฟไปด้วยมิให้ใครรู้ การเสด็จประพาสครั้งนั้นเรียกว่า เสด็จประพาสต้น

๓. กฐินพระราชทาน เป็นกฐินที่พระเจ้าแผ่นดินพระราชทานผ้าของหลวงแก่ผู้กราบบังคมทูลขอพระราชทานเพื่อนำไปถวายยังวัดหลวง นอกจากวัดสำคัญที่ทรงกำหนดไว้เพื่อจะเสด็จพระราชดำเนินด้วยพระองค์เอง ๑๖ วัด ดังที่กล่าวมาแล้ว เหตุที่เกิดกฐินพระราชทานเพราะว่า ปัจจุบันวัดหลวงมีจำนวนมาก จึงเปิดโอกาสให้กระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ตลอดจนคณะบุคคลหรือบุคคลที่สมควรรับพระราชทานผ้าพระกฐินไปถวายได้ และผู้ที่ได้รับพระราชทานจะเพิ่มไทยธรรมเป็นการส่วนตัวเพื่อถวายพระราชกุศลตามกำลังศรัทธาของตนได้

ปัจจุบันกระทรวง กรม หน่วยงานองค์ คณะบุคคลหรือบุคคลใดมีความประสงค์จะขอรับพระราชทานผ้ากฐินไปถวาย ณ วัดหลวงใด โปรดประสานไปยังกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ตามระเบียบ ซึ่งกรมการศาสนาจะได้ดำเนินการขอพระราชทานตามความประสงค์ต่อไป

กฐินราษฎร์

เป็นกฐินที่ราษฎร หรือประชาชนผู้มีศรัทธานำผ้ากฐินของตนไปทอด ณ วัดต่าง ๆ เว้นไว้แต่วัดที่ได้กล่าวมาแล้วในเรื่องกฐินหลวง การทอดกฐินของราษฎรตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมาจนกระทั่งปัจจุบันมีชื่อเรียกแตกต่างกันตามลักษณะของวิธีการทอด คือ

๑. กฐิน หรือ มหากฐิน
๒. จุลกฐิน
๓. กฐินสามัคคี
๔. กฐินตกค้าง

๑. กฐิน หรือ มหากฐิน เป็นกฐินที่ราษฎรนำไปทอด ณ วัดใดวัดหนึ่งซึ่งตนมีศรัทธาเป็นการเฉพาะ กล่าวคือ ท่านผู้มีศรัทธาจะทอดกฐิน ณ วัดใด ก็นำผ้ากฐินบางครั้งเรียกว่า ผ้าที่เป็นองค์กฐินซึ่งจะเป็นผ้าผืนเดียวกันก็ได้ หลายผืนก็ได้ เป็นผ้าขาวซึ่งยังไม่ได้ตัดก็ได้ ตัดออกเป็นชิ้น ๆ พอที่จะประกอบเข้าเป็นจีวรผืนใดผืนหนึ่งก็ได้ ทำเสร็จแล้วยังมิได้ย้อมหรือย้อมแล้วก็ได้อย่างใดอย่างหนึ่ง จัดเป็นองค์กฐิน

ความนิยมที่นำกฐินไปทอด ณ วัดต่าง ๆ ของราษฎรนั้น มิใช่จะมีแต่องค์กฐินดังกล่าวมาแล้วเท่านั้น เจ้าภาพบางรายอาจมีศรัทธาทอดของอื่น ๆ ไปพร้อมกับองค์กฐินเรียกกันว่า บริวารกฐิน ตามที่นิยมกันนั้น มีปัจจัย ๔ คือ เครื่องอาศัยของพระภิกษุสามเณร มีไตรจีวร บริหาร อื่น ๆ ที่จำเป็น หรือเครื่องใช้ประจำมี มุ้ง หมอน ที่นอนเตียง ตั้ง โต๊ะ เก้าอี้ โอ่งน้ำ กระจก กระจก กระโถน เต่า ภาชนะสำหรับใส่อาหารคาวหวาน เครื่องซ่อมเสนาสนะมี มีด ขวาน กบ สิว เลื่อย ไม้กวาด จอบ เสียม ยารักษาโรค ยาสีฟัน แปรงสีฟัน ตลอดจนเครื่องครัวมี ข้าวสาร ผลไม้ เป็นต้น หรือจะมีย่างอื่นนอกจากกล่าวถึงนี้ได้ ขอให้เป็นอย่างที่สมควรแก่พระภิกษุสามเณรจะบริโภคเท่านั้น หากจะมีของสำหรับแจกจ่ายแก่คนที่ยอยู่ในวัดหรือคนที่มาร่วมงานกฐินด้วยก็ได้สุดแต่กำลังศรัทธาและอศรัทธาด้วย

นอกจากที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ยังมีธรรมเนียมที่เจ้าภาพผู้ทอดกฐินจะต้องมีผ้าห่มพระประธานอีกหนึ่งผืน เทียนสำหรับจุดในเวลาที่จะพระภิกษุสวดพระปาติโมกข์ที่เรียกกันสั้น ๆ ว่า เทียนปาติโมกข์ จำนวน ๒๔ เล่ม และมีธงผ้าขาวเขียนรูปพระเจี๊หวหรือสัตว์น้ำอย่างอื่น เช่น ปลา นางเงือก เป็นต้น สำหรับปักหน้าวัดที่อยู่ตามริมน้ำ เมื่อทอดกฐินเสร็จแล้ว และมีธงผ้าขาวเขียนเป็นรูปตะขาบ ปักไว้หน้าวัดสำหรับวัดที่ตั้งอยู่บนดอยไกลแม่น้ำ ที่ใช้ปักนี้ เป็นเครื่องแสดงให้ทราบว่า วัดนั้น ๆ ได้รับกฐินแล้วและอนุโมทนาร่วมกุศลด้วยได้

อนึ่ง ยังมีประเพณีนิยมอีกอย่างหนึ่งเกี่ยวกับเวลาการทอดกฐิน ถ้าเป็นเวลาเช้าจะมีการทำบุญถวายอาหารเพลแก่พระภิกษุสามเณรในวัด

กฐินที่ราษฎรผู้เป็นเจ้าของภานงค์กฐินและบริวารกฐินไปทอดยังวัดต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นี้ เรียกกันว่ากฐินหรือมหากฐิน เป็นลักษณะของกฐินที่ราษฎรทอดกันเป็นส่วนใหญ่อยู่ในปัจจุบัน แต่เหตุที่เรียกว่ามหากฐินนั้นอาจเป็นเพราะให้เห็นแตกต่างจากกฐินอีกชนิดหนึ่งที่เรียกว่าจุลกฐินก็ได้

๒. จุลกฐิน เป็นกฐินที่ต้องทำด้วยความเร่งรีบ เดิมเรียกกันเป็นแบบไทย ๆ ว่า **กฐินแล่น** เจ้าภาพผู้ที่จะทอดกฐินเช่นนี้ได้ต้องมีพวกรวมมากมีกำลังมาก เพราะต้องเริ่มตั้งแต่การทำผ้าที่นำไปทอดตั้งแต่ต้น กล่าวคือ เริ่มตั้งแต่นำฝ้ายที่แกะใช้ได้แล้วแต่ยังอยู่ในฝักมีปริมาณให้พอแก่การที่จะทำเป็นผ้าจีวรผืนใดผืนหนึ่งได้แล้วทำพิธีสมมติว่าฝ้ายจำนวนนั้นได้มีการหว่านแดกงอกออกต้น เต็บโต ผลิดอก ออกฝัก แก่ สุก แล้วเก็บมาเอาเมล็ดออก ตัดเป็นผง ทำเป็นเส้นด้ายเปียออกเป็นใจ กรอออกเป็นเช็ด แล้วฆ่าด้วยน้ำข้าว ตากให้แห้งใส่กงปั่นเส้นหลอด ใส่กระสวยเครือแล้วทอเป็นแผ่นผ้าตามขนาดที่ต้องการนำไปทอดเป็นผ้ากฐิน

เมื่อพระสงฆ์รับผ้านั้นแล้ว มอบแก่พระภิกษุผู้เป็นองค์ครองซึ่งพระองค์ครองจะจัดการต่อไปตามพระวินัย

หลังจากนั้นผู้ทอดต้องช่วยทำต่อ คือ นำผ้านั้นมาขยำทุบ ซัก แล้วเอาไปตากให้แห้ง แล้วนำมาตัดเป็นจีวรผืนใดผืนหนึ่ง แล้วเย็บ ย้อม ตากแห้ง พับ ทับรัดเสร็จเรียบร้อยแล้วนำไปถวายองค์ครองอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้ท่านทำพินทุอชฐาน

เมื่อเสร็จจากการพินทุอชฐานแล้ว จะมีการประชุมสงฆ์แจ้งให้ทราบ พระภิกษุสงฆ์ทั้งหมดจะอนุโมทนา เป็นอันเสร็จพิธีจุลกฐิน

แต่อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ผู้ทอดกฐินไม่มีกำลังคนมากพอ จะตัดพิธีการในตอนต้น ๆ ออกเสียก็ได้โดยเริ่มด้วยการเอาผ้าขาวผืนใหญ่มากจะประมาณให้พอที่จะตัดเป็นจีวรผืนใดผืนหนึ่งแล้วนำไปทอด เมื่อพระภิกษุสงฆ์ท่านนำไปดำเนินการตามพระวินัยแล้ว ก็ช่วยทำต่อจากท่าน คือ ซัก กะ ตัด เย็บย้อมให้เสร็จแล้วนำกลับไปถวายองค์ครองเพื่อพินทุอชฐานต่อไป เหมือนวิธีทำที่กล่าวมาแล้วในการทำจุลกฐินเต็มตามรูปแบบ

อนึ่ง ข้อที่ควรกำหนดจดจำไว้คือ จุลกฐินจะเป็นวิธีใดวิธีหนึ่งก็ตาม จะต้องทำให้เสร็จในวันเดียวเริ่มต้นตั้งแต่เวลาเช้าถึงย่ำรุ่งของวันรุ่งขึ้น คือต้องทำให้เสร็จก่อนรุ่งอรุณของวันใหม่ ไม่เช่นนั้นแล้วกฐินนั้นไม่เป็นกฐิน

ส่วนบริวารของจุลกฐิน ผ้าห่มประธานและเทียนปาติโมกษ์ ตลอดจนธงจระเข้ ธงตะขาบ ก็คงเป็นเหมือนที่กล่าวมาแล้วในเรื่องกฐินหรือมหากฐิน

๓. กฐินสามัคคี เป็นกฐินที่มีเจ้าภาพหลายคนร่วมกัน มิใช่เจ้าภาพเพียงคนเดียวอย่างเรื่องกฐินหรือมหากฐินทุกคนเป็นเจ้าภาพทั้งหมด ใครบริจาคมากน้อยอย่างไรไม่เป็นประมาณ แต่เพื่อไม่ให้เกิดงานกฐินยุ่งยากสับสนมากเกินไป ก็มักจะตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งเพื่อดำเนินการแล้วมีหนังสือบอกบุญไปยังผู้อื่นด้วย เมื่อได้ปัจจัยมาเท่าไรก็จัดผ้าอันเป็นองค์กฐิน รวมทั้งของบริวารดังกล่าวแล้วนั้น เมื่อมีปัจจัยเหลือก็ถวายวัดไว้เพื่อทางวัดจะนำไปใช้จ่ายในทางที่ควร เช่น การก่อสร้างศาสนสถาน การบูรณปฏิสังขรณ์ เพื่อเป็นการสมทบทุนให้สิ่งอันถึงประสงค์ของวัดให้สำเร็จเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว

เรื่องของกฐินสามัคคี เป็นเรื่องที่นิยมกันอย่างแพร่หลาย เพราะนอกจากจะถือกันว่าเป็นบุญกุศลแล้วยังเป็นการช่วยทำนุบำรุงวัด ตลอดจนเป็นเรื่องเพิ่มความสุขครึกครื้นแก่งาน เป็นสามัคคีรสอันเนื่องมาจากการทอดกฐินสามัคคี

๔. กฐินตกค้าง กฐินประเภทนี้มีชื่อเรียกอย่างอื่นอีกว่า กฐินตก หรือ กฐินโจร ศาสตราจารย์พระยาอนุมานราชชนได้กล่าวถึงเหตุผลที่เกิดกฐินชนิดนี้ ตลอดจนชื่อที่เรียกไปเป็นต่าง ๆ กันของกฐินประเภทนี้ไว้ในเรื่องเทศกาลออกพรรษาว่า “แต่ที่ทำการเช่นนี้ ทำกันอยู่ในท้องถิ่นที่มีวัดมาก ซึ่งอาจมีวัดตกค้าง ไม่มีใครทอดก็ได้ จึงมักมีผู้ศรัทธาไปสืบเสาะหาวัดอย่างนี้เพื่อทอดกฐิน ตามปกติในวันใกล้ ๆ จะสิ้นหน้าทอดกฐินหรือในวันสุดท้าย คือวันก่อนแรมค่ำหนึ่งของเดือน ๑๒ การทอดกฐินอย่างนี้เรียกกันว่า **กฐินตกค้าง** หรือเรียกว่า **กฐินตก** บางถิ่นก็เรียกว่า **กฐินโจร** เพราะกิริยาอาการที่ไปทอดอย่างไม่รู้เนื้อรู้ตัว ๆ ก็ไปทอดไม่บอกกล่าวล่วงหน้าไว้ให้วัดรู้ เพื่อเตรียมความพร้อม การทอดกฐินตกถือว่าได้บุญอันสงครกว่าทอดกฐินธรรมดา บางทีเตรียมข้าวของไปทอดกฐินหลาย ๆ วัด แต่ได้วัดทอด น้อยวัด เครื่องไทยธรรมที่ตระเตรียมเอาไปทอด ยังมีเหลืออยู่ หรือทางวัดทอดไม่ได้ ก็เอาเครื่องไทยธรรมเหล่านั้นจัดทำเป็นผ้าป่าเรียกกันว่า “ผ้าป่าแถมกฐิน”

ส่วนข้อแตกต่างของกฐินประเภทนี้ คือ ไม่มีการจองวัดล่วงหน้าการทอด
เฉพาะวัดที่ยังไม่มีใครทอดและอาจทอดหลายวัดได้ตลอดจนสามารถเอาของไทยธรรม
ที่เหลือทำการบุญอีกชนิดหนึ่ง เรียกว่า ผ้าป่าแถมกฐิน

คำถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน

“ผ้าพระกฐินทานกับทั้งผ้าอันสังฆปริณายกทั้งปวงนี้ ขอพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ โปรดด้วยพระราชศรัทธา
โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานตามที่ กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวง
เกษตรและสหกรณ์ ขอพระราชทานมาทอดถวายยังที่ชุมชนสงฆ์ ซึ่งจำพรรษา
ภาวนาไตรมาสในอาวาสวิหารนี้ ขอพระสงฆ์จงรับ ผ้าพระกฐินทานนี้ กระ
ทำกฐินัตถการกิจ ตามพระบรมพุทธานุญาตนั้น เทอญ”



กรมส่งเสริมการเกษตร



ความเป็นมากรมส่งเสริมการเกษตร

การจัดตั้งกรมส่งเสริมการเกษตร มีแนวคิดและการดำเนินงานเพื่อให้มีหน่วย
งานที่รับผิดชอบการส่งเสริม และเผยแพร่ทางการเกษตร ทั้งพืช ปศุสัตว์ และประมง
ไปสู่เกษตรกรไว้ที่หน่วยงานเดียว ซึ่งเป็นการรวมงานส่งเสริมการเกษตรของสำนักงาน
ปลัดกระทรวงกรมกสิกรรม และกรมการข้าวเข้าด้วยกันเพื่อให้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับ
การอำนวยความสะดวกและเผยแพร่วิชาการ หรือความรู้เกี่ยวกับการเกษตรแผนใหม่ให้
ถึงตัวเกษตรกรโดยทั่วถึง และแพร่หลายมีประวัติของการจัดตั้งกรมส่งเสริมการเกษตร
โดยลำดับ ดังนี้

วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๔๙๘ ที่ประชุมอธิบดีกรมต่างๆ ในสังกัดกระทรวง
เกษตรได้มีการปรึกษาหารือถึงเรื่องการปรับปรุงงานส่งเสริมการเกษตรให้เป็นรูปแบบ
ประสม แทนการส่งเสริมแต่ละพืชหรือสัตว์แต่ละอย่าง โดยจะเริ่มด้วยการจัดตั้งกอง
ขึ้นในสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและจะขอตั้งเป็นกรมต่อไป

วันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๐๔ คณะรัฐมนตรีลงมติให้กระทรวงเกษตรพิจารณา
ตั้งกรม หรือสำนักงานส่งเสริมการเกษตรขึ้นเป็นหน่วยงานส่วนกลางในกระทรวงเกษตร

วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๐๙ ให้เรียกชื่อกรมแพร่ขยายการเกษตร โดยโอน
งานส่งเสริมการเกษตรจากทุกกรมในสังกัดกระทรวงเกษตรมารวมอยู่ในกรมนี้ ส่วนเจ้า
หน้าที่ให้เรียกพนักงานแพร่ขยายจังหวัดและอำเภอ เมื่อผ่านการพิจารณาของคณะที่
ปรึกษาระเบียบบริหารแล้ว ได้นำเสนอต่อนายกรัฐมนตรีแต่ข้อความในหนังสือชื่อกรม
ได้เปลี่ยนไปจากกรมแพร่ขยายการเกษตร เป็น กรมบริการเกษตร ส่วนเจ้าหน้าที่ใน
ส่วนภูมิภาคให้ยุบเลิกกรมจังหวัด – อำเภอ เป็นเกษตรจังหวัด เกษตรอำเภอ ซึ่งคณะ
รัฐมนตรีมีมติเห็นชอบด้วยในหลักการ

วันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๑๐ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม
(ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๐ เพื่อขอตั้งกรมส่งเสริมการเกษตรได้ผ่านมติรับหลักการแห่ง
ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้จากสภาผู้แทนราษฎร และได้ประกาศใช้เป็นกฎหมายให้ตั้ง
“กรมส่งเสริมการเกษตร” ได้เมื่อวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๑๐ ซึ่งเป็นวันถัดจากวันประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ หน้า ๑ เล่ม ๘๔ ตอนที่ ๑๐๑ วันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๑๐
โดยมีเหตุผลในการจัดตั้ง คือ เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ประชากร
ของประเทศมีอาชีพในการเกษตรประมาณร้อยละ ๘๐ และสินค้าการเกษตรเป็นสินค้า
ส่งออกที่สำคัญ นำรายได้เข้าประเทศประมาณร้อยละ ๙๐ ของสินค้าส่งออกทั้งหมด
ซึ่งอาจถือได้ว่าการเศรษฐกิจส่วนรวมของประเทศ ขึ้นอยู่กับอาชีพการเกษตรเป็นสำคัญ
และมี ศาสตราจารย์พิเศษทำนอง สิงคาลวณิช ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรม
ส่งเสริมการเกษตรคนแรก ตั้งแต่ปี ๒๕๑๑-๒๕๑๘ เป็นเวลา ๘ ปี

วัตถุประสงค์การก่อตั้ง

กรมส่งเสริมการเกษตรมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับอำนาจบริการและเผยแพร่
วิชาการ หรือความรู้เกี่ยวกับการเกษตรแผนใหม่ให้ถึงตัวเกษตรกรโดยแพร่หลาย
และทั่วถึง เพื่อช่วยให้เกษตรกรสามารถเพิ่มผลผลิตในด้านการเกษตรมีปริมาณและ
คุณภาพตามต้องการของตลาด และเพื่อให้มีตลาดสำหรับจำหน่ายผลิตผล อันจะช่วยให้
เกษตรกรมีรายได้และฐานะดีขึ้น เป็นการช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจส่วนรวมให้มั่นคงยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การก่อตั้งกรมส่งเสริมการเกษตร มุ่งจัดรูปบริการทางวิชาการเกษตรให้อยู่
ในสถาบันเดียวกัน เพื่อสะดวกในการจัดบริการแก่เกษตรกร โดยจัดให้มีการปลูกพืช
อาหารให้พลเมืองและส่งออกเป็นสินค้าอกรวมทั้งเป็นวัตถุดิบของอุตสาหกรรมในประเทศ
และกระทำในลักษณะให้เกษตรกรรวมกันเป็นกลุ่ม มีการประสานงานกับสถาบันของ
รัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง แนวทางการส่งเสริมกระทำโดยพิจารณาความต้องการของ
ตลาดทั้งภายในและภายนอกเป็นหลักในการส่งเสริม มีการกำหนดระบบการปลูกให้
เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และทรัพยากร เพื่อให้ได้ผลตอบแทนสูงสุด สนับสนุนการรวม
กลุ่มการสร้างเกษตรกรขึ้นนำในท้องถิ่นเพื่อมุ่งให้เกิดการช่วยตนเอง รวมทั้งยุทธการ
กำหนดแผนการปลูกพืชหลายครั้งในพื้นที่ที่มีอยู่แทนที่จะเพิ่มผลผลิต เพื่อแก้ปัญหาการ
ทำงานไม่เต็มที่ของเกษตรกร

ภารกิจระยะเริ่มแรก

เสนอแนวคิดในการประกอบอาชีพแก่ประชากรเป้าหมายให้สอดคล้องกับ
สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ชีววิทยา เทคโนโลยีการผลิต เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม
และการเมืองถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรโดยเป็นตัวกลางในการนำวิชาการ
จากสถาบันวิจัยหรือแหล่งความรู้ต่างๆ มาปรับปรุงพัฒนาเผยแพร่แก่ประชากรเป้าหมาย
ในขณะเดียวกันก็รับปัญหาต่างๆ ในพื้นที่มาพิจารณาแก้ไขหรือถ่ายทอดกลับไปสู่
สถาบันวิจัยส่งเสริมให้มีการผลิตทางการเกษตรให้เพียงพอแก่การบริโภคภายในประเทศ
เพียงพอแก่การใช้ในอุตสาหกรรมและเพื่อส่งออกโดยเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพใน
การผลิตและลดต้นทุนการผลิตให้การบริการและสนับสนุนปัจจัยการผลิตบางประเภท
และบางโอกาสแก่เกษตรกร เช่น กรณีประสบภัยธรรมชาติศัตรูพืชระบาดรุนแรง และ
กรณีอื่นๆ ที่เกษตรกรไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เพื่อให้การผลิตของเกษตรกรและ
ของประเทศเป็นไปอย่างต่อเนื่องส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมตัวเป็น
สถาบันเกษตรกรหรือกลุ่มกิจกรรมเฉพาะเรื่อง เพื่อให้มีส่วนร่วมในการพิจารณาการใช้
เทคโนโลยีการผลิต ชนิด ปริมาณ และคุณภาพของผลผลิต รวมทั้งเพื่อเป็นฐานในการ
จำหน่าย และกระจายรายได้อย่างยุติธรรม โดยการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรตามประกาศ
ของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๔๐ และฉบับที่ ๑๔๑ การจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และ

กลุ่มยุทธศาสตร์ประสานงานกับหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการเผยแพร่ความรู้ทางการผลิตพืช ปศุสัตว์ ประมง และป่าไม้ ในระดับพื้นที่ปฏิบัติการ รวมทั้งประสานกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาการเกษตรในทุกๆ ด้านเพื่อประโยชน์ของเกษตรกรและประเทศ

การแบ่งส่วนราชการ

ราชการบริหารส่วนกลาง มี ๔ หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานเลขานุการกรม กองคลัง กองประสานงานวิชาการเกษตร กองอบรมและเผยแพร่ ราชการบริหารส่วนภูมิภาคมี ๒ หน่วยงาน คือที่ทำการเกษตรจังหวัด และที่ทำการเกษตรอำเภอ โดยมีอัตรากำลังข้าราชการในระยะเริ่มตั้งกรมฯ จำนวน ๑,๗๒๖ คน

ภารกิจ อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในปัจจุบัน

กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๕๗ ได้กำหนดภารกิจให้กรมส่งเสริมการเกษตรมีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรกร ครอบครัวยุทธศาสตร์กร องค์กรเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชนการส่งเสริมและพัฒนาเพิ่มศักยภาพการผลิต การแปรรูปการเพิ่มมูลค่า การพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ โดยการศึกษ วิจัย พัฒนา กำหนดมาตรการและแนวทางในการส่งเสริมการเกษตร ตลอดจนการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร และการให้บริการทางการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรมีอาชีพ และรายได้ที่มั่นคง มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน



ตราสัญลักษณ์กรมส่งเสริมการเกษตร



พระพิรุณทรงนาค

วิสัยทัศน์

เกษตรกรมีความเข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีรายได้เพิ่มขึ้น

พันธกิจ

๑. ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรให้มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้
๒. ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรให้มีขีดความสามารถในการผลิตและจัดการสินค้าเกษตรตามความต้องการของตลาด
๓. ให้บริการทางการเกษตรและผลิตปัจจัยทางการเกษตรเพื่อสนับสนุนและจำหน่ายแก่เกษตรกร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๔. ศึกษา วิจัย และพัฒนางานด้านการส่งเสริมการเกษตร และบูรณาการการทำงานกับทุกภาคส่วน

อำนาจหน้าที่

๑. ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

๒. ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร ครอบครัวยุทธศาสตร์องค์กรเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชน

๓. ส่งเสริมและพัฒนาการผลิตและการจัดการสินค้าเกษตร

๔. ฝึกอบรม ถ่ายทอดเทคโนโลยี และให้บริการทางการเกษตร

๕. ศึกษา วิจัย และพัฒนางานด้านการส่งเสริมการเกษตร

๖. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ผู้บริหารกรมส่งเสริมการเกษตร

๑. นายไพรัตน์ คอทอง	อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร
๒. นายรพีทัศน์ อุ่นจิตตพันธ์	รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร
๓. นายครองศักดิ์ สงรักษา	รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร
๔. นายวีรศักดิ์ บุญเชิญ	รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร
๕. นายสุริยะ คำปวง	รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร

ข้อมูลและภาพถ่าย : สำนักงานเลขานุการกรม กรมส่งเสริมการเกษตร
ประวัติวัดอุดมธานี : เจ้าอาวาสวัดอุดมธานี
พระอารามหลวง : สำนักงานเกษตรจังหวัดนครนายก
 กรมส่งเสริมการเกษตร : เว็บไซต์ www.doae.go.th
ออกแบบโดย : ศราวุฒิ นุ่นย้อย นายช่างพิมพ์ชำนาญงาน
 กลุ่มโรงพิมพ์ สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี

